

1. Istoriiia gorodov i sel Ukrainskoy SSR: V 26 t. Chernigovskaia oblast / AN USSR. In-t istorii; Gl. redkol.: P.T. Tronko (pred.) i dr. – K.: Gl. red. Ukr. sov. entsykl. AN USSR, 1983. – 815 s.
2. Pro pidgotovku bez vidryvu vid vyrobnytstva zhinok-traktorystok u 1940 rotsi // Bilshovyk. – 1940. – 1 kvitnia.
3. Plenum Chernihivskoho obkomu KP(b)U // Bilshovyk. – 1940. – 12 hrudnia.
4. *Horoshko O.* Vidremontovano usi traktory // Bilshovyk. – 1941. – 15 liutoho.
5. Zbory chernihivskoho oblasnoho partiinoho aktyvu // Bilshovyk. – 1940. – 4 chervnia.
6. *Haranin Ya.* Vykonuiemo zoboviazannia // Bilshovyk. – 1941. – 15 liutoho.
7. Chernigovskaia oblastnaia partiinaia organyzatsiia v gody Velikoy Otechestvennoy voyny. – K.: Izdatelstvo polytycheskoy literatury Ukrainy, 1987. – 157 s.
8. Trasu zdano v ekspluatatsiiu // Bilshovyk. – 1940. – 29 zhovtnia.
9. Pro budivnytstvo dorohy Chernihiv-Novgorod-Siversk // Bilshovyk. – 1940. – 26 hrudnia.
10. *Krysenko D.* Budivnytstvo shliakhu Chernihiv-Novgorod-Siverskii // Bilshovyk. – 1941. – 1 chervnia.

Гальчинский В.Л.

Вклад Алексея Федорова в развитие сельского хозяйства и транспортной отрасли Черниговской области (1938-1941 гг.).

Исследуется партийная и политическая деятельность известного партизанского командира времен Великой Отечественной войны Алексея Федорова в должности первого секретаря Черниговского обкомапартии в довоенный период. Показан его вклад в развитие сельского хозяйства и транспорта области в 1938-1941 гг.

Ключевые слова: Алексей Федоров, Черниговский обком, постановление, сельское хозяйство, урожай, колхозы, машинно-тракторные станции, железнодорожный транспорт, автомобильные дороги.

Halchinsky V.L.

Contribution Olexiy Fedorov into the development of agriculture and transport branch Chernigiv's Region (1938-1941)

The parties and politics activity of famous partizan's commander during the Great Patriotic War Olexey Fyodorov on the post first secretary of the regional party committee in Chernihiv's Oblast on pre-war period are research. His contribution into the development of agricultural and transport region in 1938-1941 are show.

Key words: Olexey Fyodorov, regional party committee in Chernihiv's Oblast, decree, agricultural, crop, kolkhozs, Machine and Tractor Stations, railway's transport, motorway.

УДК 378.112/663 (477-25) (092)

М.А. Поливач

СТАНОВЛЕННЯ ПАВЛА ПШЕНИЧНОГО, ЯК НАУКОВЦЯ В ГАЛУЗІ ЗООТЕХНІЧНОЇ НАУКИ

Стаття розкриває життєвий та науково-дослідний шлях ученого в галузі тваринництва, доктора сільськогосподарських наук, професора, Заслуженого діяча науки України, академіка Української академії сільськогосподарських наук, засновника відомої в Україні наукової школи з годівлі сільськогосподарських тварин – Павла Дмитровича Пшеничного.

Ключові слова: П.Д. Пшеничний, зоотехнік, освіта, наука, сільськогосподарські тварини, Українська сільськогосподарська академія, НУБіП України, ВАСХНІЛ, Київський сільськогосподарський інститут.

Незамінна, а мабуть і вирішальна роль в еволюції життя на землі належить рослині. Вона накопичила основну органічну масу за рахунок фіксації сонячної енергії в зелених листках та розчинених у воді мінеральних речовин. Рослина є основою живлення тварин і людей. Тобто рослина є творець, а всі останні – споживачі. Не дивлячись на це, все живе складає єдиний ланцюг еволюції, кожному відведена своя особлива роль. На певному етапі домашні тварини і людина є наче конкурентами за рослинну їжу. Це стосується, в першу чергу, зерна злакових, бобових та масляних культур. Але в декілька разів більша частина органічної маси цих культур не придатна для споживання людиною. Насамперед – це солома, полова, стебла кукурудзи, гичка буряків, залишки переробки зерна – висівки, макуха, шроти. Всі вище названі відходи – ця величезна маса продуктів є прекрасним кормом для домашніх тварин. За рахунок споживання цих кормів тварини дають кращі продукти для людини.

Виробництво тваринної продукції може здійснюватися екстенсивним або інтенсивним шляхом. Екстенсивне ведення тваринництва пов'язане з використанням в

зимовий період кормів-відходів рослинництва: соломи, полови, жому, влітку зелених кормів і пасовищ.

Годівля тварин, як правило, незбалансована, через це продуктивність тварин низька при високій витраті кормів. При екстенсивному веденні тваринництва не витримуються зоогігієнічні вимоги утримання тварин, при цьому використовуються абори-генні породи тварин. Інтенсивний шлях розвитку тваринництва вимагає створення стабільної, повноцінної кормової бази, високопродуктивних стад тварин, впровадження інтенсивних промислових технологій виробництва продукції, що гарантує високу продуктивність тварин при економній витраті кормів [7].

Засновником відомої в Україні наукової школи з годівлі сільськогосподарських тварин є Пшеничний Павло Дмитрович.

У статті розкрито життєвий шлях, наукове становлення П.Д. Пшеничного, його дослідницьку спадщину, як талановитого зоотехніка. Здійснено аналіз наукових досягнень вченого в галузі тваринництва, схарактеризовано його діяльність у період керівництва Українською сільськогосподарською академією (сучасний НУБіП України) та розглянуто становлення П.Д. Пшеничного, як науковця і талановитого педагога.

У радянський час активно друкувалися статті, збірники та наукові праці самого П.Д. Пшеничного, він був редактором багатьох сільськогосподарських журналів, одним з них – «Корма и кормление сельскохозяйственных животных», але праця, що розкривають багатогранну особистість Павла Дмитровича не має. Про нього написана невелика кількість статей приурочених до ювілеїв вченого.

За роки незалежної України професору П.Д. Пшеничному присвячено лише дві статті та збірник наукових праць, який вийшов у 2003 р. до 100-річчя від дня народження академіка. Основними дослідниками його життя та діяльності є І.І. Ібатуллін, В.Д. Столюк, І.М. Березюк, Г.В. Танцуров, В.К. Кононенко, В.В. Отче-нашко, М.Ю. Сичов, Н.М. Слободянюк (більшість з них є учнями великого зоо-техніка). Згаданими науковцями дана тема розкрита дотично і потребує подальшого поглибленого дослідження, адже П.Д. Пшеничний, є одним з фундаторів Української зоотехнії [6, с. 87].

Метою даної статті є висвітлити маловідомі сторінки життєвого та наукового шляху вченого, його внесок у розвиток зоотехнії і значення дослідів П.Д. Пшеничного в сьогоденні.

Варто зазначити, що 12 листопада 2013 р., виповнюється 110 років з дня народження видатного вченого, Заслуженого діяча науки України, доктора сільсько-господарських наук, професора, першого ректора УСГА, віце-президента, академіка-секретаря відділення тваринництва УАСГН Пшеничного Павла Дмитровича.

Народився Павло Дмитрович 12 листопада 1903 р. в слободі Савиці Ізюм-ського повіту Харківської губернії в сім'ї робітника. Його батько працював ковалем, слюсарем, арматурщиком на різних заводах Донбасу, Катеринослава (Дніпро-петровська) і привчав сина з дитинства до складного слюсарського ремесла. Батько мріяв, щоб син став висококваліфікованим слюсарем і продовжував його робочі традиції. По закінченню в 1914 р. Савинської земської початкової школи Павло Дмитрович у 1915 – 1918 рр. працює учнем слюсаря і підручним слюсаря в Ізюм-ських головних майстернях Південно-Донецької залізниці. Однак потяг до знань не залишала юнака і він в 1920 р., закінчує Савинське вище початкове училище, в 1923 р. – поступає у Харківський молочарсько-зоотехнічний інститут на зоотехнічний факультет і закінчує його повний курс в 1926 р. [1, арк. 9]. З цього часу його життя пов'язане з науковим пошуком і розробкою основних проблем тваринництва.

Отримавши кваліфікацію агронома-зоотехніка П.Д. Пшеничний працював: з вересня по листопад 1926 р. – в експедиції по обстеженню сірої української худоби, начальником партійного сільськогосподарського комітету Наркомзему УССР в м. Харкові; з грудня 1926 р. по листопад 1927 р. – зоотехніком-стажером на агробазі ім. Раковського в м. Кобиляки, Полтавської обл.; з квітня по жовтень 1927 р. – рай. зоотехніком в м. Златопіль, Кіровоградської обл.; з листопада 1927 р. по грудень 1928 р. – зоотехніком племзаводу

«Горняк» № 2, м. Грішино, Донецької обл.; з грудня 1928 р. по березень 1930 р. – зоотехніком «Уккрадгоспоб'єднання» в м. Харкові.

Починаючи з 1930 р. і до виходу на пенсію в 1978 р., Павло Дмитрович присвятив себе науковим дослідженням у галузі тваринництва та науковій діяльності, працюючи в багатьох науково-дослідних і навчальних закладах. Так, у період з квітня 1930 р. по березень 1932 р. П.Д. Пшеничний працює завідувачем відділу годівлі сільськогосподарських тварин Київської зоотехнічної дослідної станції Терезине в м. Біла Церква. Тут він вивчав хімічний склад, перетравність і поживність 67 кормів Правобережного Лісостепу Київської області, виконав ряд робіт по силосуванню кормів і пасовищному утриманню молочної худоби та по вирощуванню телят. Працюючи над поживністю кормів він зазначав, що нормування годівлі за загально-прийнятими показниками, коли засвоюється енергія перетравлюваного протеїну, кальцію, фосфору і каротину є дуже важливим і обов'язковим [7, с. 7]. Розроблені ним принципи і методи спрямованого вирощування молодняку великої рогатої худоби (ВРХ) отримали загальне визнання [5, с. 158].

П.Д. Пшеничний мав завжди активну громадську позицію і часто керувався не вимогами існуючої ідеології, а інтересами науки. Так, працюючи науковим секретарем і в Наркомземі, ним та керівником методичної групи НКВС Куплевахським був підписаний важливий документ «Про заборону нищити агрономічну літературу дореволюційних видань», який був надрукований в сільськогосподарському бюлетні Наркомзему, Укрколгоспцентру та Укрфілії Трактороцентру №19-20 від 20 квітня 1931 р. [8, арк. 2].

Після роботи на дослідній станції Терезине, в березні 1932 р. Південмолгоспом П.Д. Пшеничний був переведений на Західну зоотехнічну дослідну станцію в м. Сичівка Смоленської області, де працював зам. директора з навчальної частини та зам. начальника відділення годівлі сільськогосподарських тварин, до листопада 1932 р.

Згодом, рішенням президії ВАСГНІЛ Павло Дмитрович був переведений до Оренбурзького науково-дослідного інституту м'ясо-молочного скотарства (Оренбург – місто на півдні Уралу), де він з 3 листопада 1932 р. до 17 серпня 1937 р. працював завідуючим відділом годівлі сільськогосподарських тварин, заступником директора з наукової роботи та науковим консультантом інституту. У ці роки науковець провів дослідження з перетравлювання та обміну речовин у телят різних за віком, породою і типом конституції, виконав ряд робіт з проблем вирощування і нагулу м'ясної худоби. За результатами експериментальних досліджень, узагальнення казахського народного досвіду та виробничої практики м'ясорадгоспів, Павло Дмитрович розробив систему вирощування і нагулу м'ясної худоби в південно-східних посушливих і сухих степах Заволжя й Казахстану. За наукові досягнення він був нагороджений малою срібною медаллю ВДНГ [5, с. 159].

З 5 вересня 1937 р. по 5 вересня 1938 р. П.Д. Пшеничний працював старшим науковим співробітником по великій рогатій худобі Всесоюзного НДІ гібридизації та акліматизації тварин «Асканія-Нова», де проводив багаторазові дослідні з вивчення поживності кормів, способів силосування, систем годівлі та утримання молочних корів, вирощування молодняку [3, с. 89], також, провадив дослідні з етіології, клініци, діагностики і профілактики А-гіповітамінозів у телят південних степових районів України.

За результатами наукових досліджень, виконаних у 1930-1937 рр., Вища атестаційна комісія в 1938 р. надала П.Д. Пшеничному науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук без захисту дисертації.

На основі розроблених принципів і методів спрямованого виховання молодняку сільськогосподарських тварин в 1948 р. на вченій раді Всесоюзного НДІ тваринництва Павло Дмитрович захистив докторську дисертацію на тему «Матеріали до вивчення виховання молодняку сільськогосподарських тварин» [4, арк. 17], а у 1949 р. отримує звання доцента за спеціальністю «Годівля сільськогосподарських тварин». Того ж року, 18 червня, рішенням Вищої атестаційної комісії (протокол № 14), Павлу Дмитровичу Пшеничному присуджено вчена ступінь доктора сільськогосподарських наук [1, арк. 11] і вчене звання професора за фахом «Годівля сільськогосподарських тварин».

Обраний за конкурсом, Павло Дмитрович з вересня 1938 р. по листопад 1943 р., працював завідувачем кафедри годівлі сільськогосподарських тварин, деканом зоотехнічного факультету, проректором і ректором Башкирського СГІ, м. Уфа (столиця [Башкортостану](#)), де ним були проведені капітальні дослідження з проблеми виховання домашніх тварин, за що в 1940 р. був нагороджений Почесною грамотою Президії Верховної Ради Башкирської АРСР [5, с. 159].

Після звільнення від німецької окупації м. Харкова, П.Д. Пшеничний повертається на роботу в Харківський зоотехнічний інститут і з 7 листопада 1943 р. до 23 жовтня 1953 р. працює там доцентом, професором і завідувачем кафедри годівлі сільськогосподарських тварин.

Будучи кваліфікованим робітником і маючи беззаперечний авторитет перед колегами та в зв'язку з 50-літтям (1953 р.), його харківські колеги, клопоталися про надання Павлу Дмитровичу звання заслуженого діяча науки УССР. Наведу уривок службової характеристики, підписаної директором Харківського Зоотехнічного інституту, професором К.Г. Телешком: «Товариш П.Д. Пшеничний являється високо ерудованим науковим співробітником і педагогом. Матеріали лекцій студентам висловлює чітко, ясно ... Науково-дослідну роботу веде в області направлено виховання сільськогосподарських тварин. По цій темі П.Д. Пшеничний написав і захистив докторську дисертацію. Зараз курує науково-дослідною роботою в інституті, по вихованню сільськогосподарських тварин, великого колективу наукових співробітників, аспірантів, дослідників і зоотехніків радгоспів. В суспільно-політичному житті інституту приймає активну участь. Користується авторитетом і повагою в широких колах громадськості» [1, арк. 21].

1 вересня 1953 р. Павло Дмитрович переїжджає до Києва, де працює завідувачем кафедри загальної зоотехнії Київського сільськогосподарського інституту (КСГІ). З липня 1953 р. по грудень 1956 р. – працює за сумісництвом зав. сектором тваринництва Академії наук УССР в м. Києві.

Після утворення на базі Київського сільськогосподарського та лісогосподарського інститутів у 1954 р. – Української сільськогосподарської академії (УСГА), наказом управління сільськогосподарських вузів головного управління вищої освіти міністерства культури ССРСР № с-х-20-9, від 7 січня 1954 р. – П.Д. Пшеничного затвердили на посаді завідуючого кафедрою годівлі і фізіології сільськогосподарських тварин Київського ордену Трудового Червоного Прапора сільськогосподарського інституту по сумісництву, як вибраного по конкурсу. А з 5 жовтня 1954 р. – він був призначений ректором Української ордену Червоного Прапора сільськогосподарської академії (УСГА), яка згодом стала Національним університетом біоресурсів і природо-користування України (НУБіП) [1, арк. 26-27].

З відкриттям 1957 р. зоотехнічного факультету при Учбовій частині Української академії сільськогосподарських наук (УАСГН) на базі кафедр загальної зоотехнії та годівлі сільськогосподарських тварин колишнього Київського ветеринарного інституту було створено кафедру годівлі сільськогосподарських тварин, яку П.Д. Пшеничний очолював до 1974 р. [5, с. 159]. У 1963 р. він організував при кафедрі лабораторію хімізації годівлі сільськогосподарських тварин, яка і досі успішно працює. В роки незалежності України, наказом від 30 березня 2001 р. по університету було перейменовано кафедру «Годівлі сільськогосподарських тварин і технології кормів» на «Годівлі сільськогосподарських тварин і технології кормів ім. П.Д. Пшеничного».

Наукова робота кафедри пов'язана з актуальними питаннями годівлі сільськогосподарських тварин і протягом усього часу мала різнобічний характер. Під керівництвом Павла Дмитровича розроблялися принципи й методи спрямованого вирощування молодняка сільськогосподарських тварин і обміну речовин, формування продуктивних якостей сільськогосподарських тварин в онтогенезі, підвищення коефіцієнта корисної дії корму за різних умов годівлі.

На даний час науково-дослідна робота колективу спрямована на розробку ефективних способів використання кормів і кормових добавок [8, с. 128-129]. Результати наукових досліджень співробітників кафедри захищені 21 патентом України на винахід [9].

Живучи в радянський час, хочеш ти того чи ні, але ти весь час проходиш перевірки на проф. і політ. придатність, на тебе пишуть характеристику твої колеги. «Товариш П.Д. Пшеничний являється високоерудованим – пише в характеристиці про Павла Дмитровича, проректор Української сільськогосподарської академії, професор В.О. Крамаров, від 5 травня 1956 р. – науковим робітником і педагогом. Лекції студентам викладає на високому ідейно-теоретичному рівні, в глибокому зв'язку з практикою соціалістичного народного господарства в світі нових досягнень радянської науки. Науково-дослідну роботу веде в області направленою виховання сільсько-господарських тварин, будучи відомим спеціалістом з цього питання, має опублікованих більше 100 наукових друкованих видань» [1, арк. 36]. Варто відзначити, що на науковця, за його життя, не відомі доноси чи скарги.

Паралельно з роботою ректора в грудня 1956 р. Павла Дмитровича обирають дійсним членом – академіком УАСГН, де з грудня 1959 р він працює віце-президентом, одночасно з липня 1959 р. по травень 1962 р., займає посаду академіка-секретаря від-ділу тваринництва. Був звільнений з цієї посади «в зв'язку з постановою ЦК КП Украї-ни і Ради Міністрів УРСР від 4 травня 1962 р. № 487 «Про ліквідацію Української Академії сільськогосподарських наук і утворення в складі Академії наук УРСР відділу сільськогосподарських наук», але залишений на посаді зав. кафедрою годівлі Україн-ської ордена Трудового Червоно Прапора сільськогосподарської академії [1, арк. 60].

За сумісництвом П.Д. Пшеничний працював доцентом Всесоюзних вищих зоо-технічних курсів в м. Біла Церква, доцентом кафедри годівлі сільськогосподарських тварин Оренбурзького СГІ та кафедри тваринництва Оренбурзької ВКСГШ; заві-дуючим відділом годівлі сільськогосподарських тварин Башкирської республіканської дослідної станції тваринництва (м. Уфа), завідувачем відділом годівлі сільсько-господарських тварин Українського науково-дослідного інституту тваринництва (м. Харків) та завідувачем сектором тваринництва АН УРСР (м. Київ).

Другою важливою ділянкою життя Павла Дмитровича була підготовка фахівців для сільського господарства. Він любив молодь і неодноразово говорив, що «студент не ящик, щоб його напакувувати, а факел, який слід запалити».

За 45 років педагогічної діяльності він підготував близько 5000 агрономів, зоотехніків, ветеринарних лікарів. Професор П.Д. Пшеничний приділяв велику увагу вихованню наукової зміни. За роки роботи у вузах і науково-дослідних установах він підготував 22 доктори та 138 кандидатів наук, в т.ч. 19 для зарубіжних країн [2, с. 286]. Знання двох іноземних мов: англійської та німецької, допомагало йому легко спілку-ватись з іноземними студентами.

Павло Дмитрович був, також, громадським діячем, організатором і керівником багатьох з'їздів і конференцій з тваринництва. Приділяючи велику увагу поширенню знань з тваринництва, він часто виступав з доповідями і лекціями на всесоюзних, республіканських, обласних і районних нарадах, семінарах та конференціях. П.Д. Пшеничний обирався депутатом Київської обласної ради депутатів трудящих 5 скликання (1954-1956 рр.), був членом правління Республіканського Товариства «Знання», Українського правління радянсько-чехословацької дружби, Ради техніко-економічної експертизи Держплану і колегії Міністерства сільського господарства України, членом редколегії журналів «Вісник сільськогосподарської науки» та «Тваринництво України», «Української сільськогосподарської енциклопедії»; входив до складу вчених рад низки інститутів. З 1964 р. – засновник і відповідальний редак-тор, а з 1968 р. – член редколегії збірника наукових праць «Корми і годівля сільсько-господарських тварин», здійснив 38 видань [5, с. 160].

За великі заслуги в підготовці висококваліфікованих фахівців сільськогоспо-дарського виробництва та фахівців вищої кваліфікації, науково-виробничу діяльність, громадську роботу Павло Дмитрович Пшеничний був нагороджений орденами Леніна і Знак

Пошани, а також багатьма грамотами, медалями, зокрема, 4 з яких – великі срібні ВДНГ. У 1969 р. йому було присвоєно почесне звання «Заслуженого діяча науки УРСР» від 4 квітня 1969 р. П.Д. Пшеничний, дійсно, залишив за собою найвище звання – звання всенародного зоотехніка.

Помер П.Д. Пшеничний після тривалої важкої хвороби на 82-му році життя 1 травня 1985 р. і був похований в Києві.

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, про те, що працюючи в багатьох науково-дослідних і навчальних установах, П.Д. Пшеничний розробив методи нормованої годівлі худоби, підвищення продуктивності та коефіцієнта корисної дії корму для сільськогосподарських тварин та технологію спрямованого вирощування молодняка.

Його наукові досягнення не втратили своєї актуальності в наш час і потребують подальшого вивчення та систематизації.

1. Архів матеріалів – ВП НУБіП України, ф. особова справа Пшеничного П.Д.
2. *Березюк І.М.* Пшеничний Павло Дмитрович (1903-1985) // Вчені у галузі тваринництва / УААН; Г.О. Богданова, В. П. Бурката. – К.: Аграрна наука. – 1999. – С. 284-287. - (Серія «Українські вчені-аграрії ХХ століття»; кн. 2).
3. Група товаришів. Павло Дмитрович Пшеничний // Вісник сільськогосподарських наук. – 1985. - № 6. – С. 89.
4. КМДА. Ф.Р-308. Оп. 1. Спр. 167.
5. Колектив кафедри годівлі сільськогосподарських тварин і технології кормів П.Д. Пшеничного. До 100-річчя від дня народження Академіка Павла Дмитровича Пшеничного // Аграрна наука і освіта. – 2004. Том 5.- № 1-2. – С. 158-160.
6. *Поливач М.А.* Внесок Пшеничного Павла Дмитровича в становлення та розвиток радянської зоотехнії // Гілея (науковий вісник). – 2013. - №74 (№7)- С. 87-89.
7. http://shr.receptidocs.ru/v2258/лекции_-_годівля_сільськогосподарських_тварин.
8. Відомий вчений і педагог у галузі зоотехнії – Павло Дмитрович Пшеничний (до 100-річчя від дня народження) / Уклад.: Ібатулін І.І., Столюк В.Д., Березюк І.М. та ін.; За ред. Ібатуліна І.І. – К.: НАУ, 2003. – 200 с.
9. <http://www.nubip.edu.ua/node/1115>

References

1. Archive material – National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, personal file of P.D. Pshenychnyy.
2. *Berezyuk I.M.* Pshenychnyy Pavlo Dmytrovych (1903-1985) // Scientists in the field of animal husbandry / National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine; H.O. Bohdanova, V.P. Burkata. – K.: Agricultural Science. – 1999. – p. 284-287. - (Chapter «Ukrainian scientists agrarians of the XX century»; book 2).
3. Friends. PshenychnyyPavloDmytrovych // Journal of Agricultural Sciences. – 1985. - № 6. – p. 89.
4. Kyiv City State Administration. FR-308. Op. 1. Spr. 167.
5. Department staff feeding farm animals and feed technologies. Dedication to the 100 th anniversary of the birth of Academician Pshenychnyy Pavlo Dmytrovych // Agricultural science and education. – 2004. Chapter 5. - № 1-2. – p. 158-160.
6. *Polyvach M.A.* The contribution of Pavlo Pshenychnyy into the formation and development of the Soviet breeding // Hileya (research journal). - 2013. - №74 (№7) – p. 87-89.
7. <http://shr.receptidocs.ru/v2258/lectures>
8. Renowned scholar and teacher in the field of breeding - PshenychnyyPavloDmytrovych (dedication to 100th anniversary of the birth) /Authors: Ibatulin I.I., Stolyuk V.D., Berezyuk I.M. etc.; editor Ibatulin I.I. – K: National Agrarian University, 2003. – 200 p.
9. <http://www.nubip.edu.ua/node/1115>

Поливач М.А.

Становление Павла Пшеничного, как ученого в области зоотехнической науки.

Статья раскрывает жизненный и научно-исследовательский путь ученого в области животноводства, доктора сельскохозяйственных наук, профессора, Заслуженного деятеля науки Украины, академика Украинской академии сельскохозяйственных наук, основателя известной в Украине научной школы по кормлению сельскохозяйственных животных – Павла Дмитриевича Пшеничного.

Ключевые слова: П.Д. Пшеничний, зоотехник, образование, наука, сельскохозяйственные животные, Украинская сельскохозяйственная академия, НУБіП України, ВАСХНІЛ, Киевский сельскохозяйственный институт.

Polyvach M.A.

The formation of Pavlo Pshenychnyy as scientist in zootechnics.

It is difficult to imagine modern nutrition without consumption of meat and dairy products, because they contain necessary for human body minerals and microelements, such as: proteins, fats, minerals, what are presented with salt, iron, calcium, magnesium, phosphorus and others.; extractives that stimulating the appetite and secretion of glands; vitamins A, D, E, PP, F and B-group.

With the purpose of receiving chosen product it is necessary to take care of keeping and feeding farm animals, because the effect on the quality of the products that are coming for sale.

The founder of this well-known in Ukraine scientific branch on feeding farm animals was Pshenychnyy Pavlo Dmytrovych.

Notably, that on 12 of November 2013 was 110 th anniversary of Pavlo Pshenychnyy birth, who was an outstanding scientist, Honored Scientist of Ukraine, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Academician of the Ukrainian Academy of Agricultural Sciences, the first Rector of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine etc.

Born in a family of ordinary workers, Pavlo Dmytrovych was able to get his education in zootechnical science and become a leading researcher in this field.

From 1930 to his retirement in 1978, Pavlo Dmytrovych Pshenychnyy devoted himself to research in the field of animal husbandry and research activities, working in many research and educational institutions of the USSR.

After the formation of the Ukrainian Agricultural Academy, on the base of Agricultural and Forestry institutes in Kyiv (1954), which later became the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (NUBiP) – Pavlo Dmytrovych Pshenychnyy became its first rector.

Another important area of Pavlo Pshenychnyy's life was training new specialists for agriculture. During 45 years of teaching career, he has trained about 5,000 agronomists, zootechnician, veterinary doctors. Professor Pavlo Dmytrovych Pshenychnyy paid great attention to the education of the next scientific generation. Working in the higher education and research institutions, he has trained 22 doctors and 138 candidates of sciences, of which – 19 for foreign countries.

Pavlo Dmytrovych was, also, a public figure, organizer and leader of many congresses and conferences on animal husbandry. Paying attention to the extending knowledge on animal husbandry, he often presented reports and lectures at Union, national, regional and district meetings, seminars and conferences.

For outstanding achievements in training of highly skilled and qualified specialists in agricultural, scientific and production activities, community work Pavlo Dmytrovych was awarded many medals and diplomas.

In conclusion, we can say that Pavlo Dmytrovych Pshenychnyy has developed a standardized method for feeding cattle, in crease productivity and efficiency of feeding farm animals and technology of aimed rearing. His scientific achievements are of interest at our time and require further study and systematization.

Keywords: P.D. Pshenychnyy, zootechnician, education, science, farm animals, Ukrainian Agricultural Academy, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, VASKhNIL, Kyiv Agricultural Institute.

УДК 001/8:727/64 (477+478)

М.М. ДАВИДЕНКО

РОЛЬ АКАДЕМІКА А.М. ГРОДЗИНСЬКОГО У ПІДВИЩЕННІ РІВНЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У БОТАНІЧНИХ САДАХ УКРАЇНИ ТА МОЛДОВИ

Статтю присвячено висвітленню науково-організаційної діяльності видатного українського вченого, академіка Андрія Гродзинського у Раді ботанічних садів України та Молдови та Центральному республіканському ботанічному саду АН УРСР, яка була направлена на підвищення рівня наукових досліджень у ботанічних садах.

Ключові слова: академік Андрій Михайлович Гродзинський, Центральний республіканський ботанічний сад АН УРСР, Рада ботанічних садів України та Молдови, інтродукція і акліматизація рослин, космічна ботаніка, алелопатія.

Андрій Михайлович Гродзинський – академік Академії наук УРСР, доктор біологічних наук, професор, академік-секретар відділення загальної біології АН УРСР, член Президії АН УРСР, директор Центрального республіканського ботанічного саду АН УРСР (ЦРБС – нині це Національний ботанічний сад АН України ім. М. Гришка), голова Ради ботанічних садів України та Молдови [6].

З його ім'ям пов'язаний новий етап у розвитку Ботанічного саду, що виявився в суттєвому поглибленні та розширенні фундаментальних наукових досліджень, зокрема заснуванні відділів алелопатії, медичної ботаніки, тропічних і субтропічних рослин, нових культур, лабораторії цитології. Значно розширилися міжнародні наукові зв'язки. Одним з головних напрямків роботи ЦРБС стала розробка теоретичних основ і методів інтродукції та акліматизації рослин. Головою Ради ботанічних садів України та Молдови з 1967 до 1988 р.

(до кінця життя) був А.М. Гродзинський. Працюючи на цій відповідальній посаді, він розробив перспективи розвитку системи ботанічних садів України. За ініціативою А.М. Гродзинського в ЦРБС АН УРСР була створена Спецрада з спеціальностей “ботаніка” (1976) та “фізіологія рослин” (1982) [8].

З 1965 р. у відділі фізіології рослин (з 1988 р. – відділ алелопатії) А.М. Гродзинський продовжив розпочаті ще у Інституті ботаніки АН УРСР дослідження з хімічної взаємодії рослин при їх спільному зростанні у фітоценозах (алелопатії). Академік А.М. Гродзинський та його учні сформулювали ряд фундаментальних принципів, визнаних вітчизняною і світовою наукою. Вперше обґрунтувавши поняття алелопатії та вивчивши фізіолого-біохімічні особливості взаємодії рослин у різних типах фітоценозів, вони пояснили причини ґрунтовоми, показали роль мікроорганізмів в алелопатії. Справу А.М. Гродзинського продовжили його учні: професор, доктор біол. наук Е.А. Головка, доктор біол. наук П.А. Мороз, доктор с.-г. наук Л.Д. Юрчак та багато інших. За роки існування відділу алелопатії НБС ім. М.М. Гришка (єдиного у світі) тут було підготовлено 46 кандидатів і 13 докторів біологічних і сільськогосподарських наук. У 1967 р. Центральному республіканському ботанічному саду АН УРСР надано статус науково-дослідного інституту АН УРСР, а у 1972 р. Державний комітет з охорони природи при Раді Міністрів УРСР оголосив ЦРБС АН УРСР пам’яткою природи республіканського значення. У 1983 р. згідно

3